

Постановка проблеми. Характер та глибина трансформацій агропромислової сфери зумовлюють радикальні зміни у функціонуванні усіх галузей сільського господарства, провідна роль яких полягає у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Досконалу конкуренцію складових даного контексту займають підприємства галузі тваринництва. Їх значимість та вагомість позиціонування на ринку визначаються забезпеченням єдності критеріїв параметрів виробництва, які використовуються відповідно із реальними потребами народного господарства. Враховуючи потребу у правильному виборі стратегічних орієнтирів розвитку підприємств даної сфери, виникає необхідність у дослідженні їх функціонування, діагностиці виробництва продукції в умовах зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Економічні аспекти проблем виробництва продукції тваринництва в умовах зовнішньоекономічної діяльності розглядалися у працях багатьох провідних вчених-економістів, зокрема: О. Амоші, В. Андрійчука, П. Гайдуцького, І. Гончаренко С. Кваші, П. Саблука, В. Топіхи, О. Шпичака та інших відомих вчених. Однак недостатньо дослідженими залишаються питання щодо обґрунтування найбільш дієвих важелів та механізмів процесу виробництва, з врахуванням комплексного і багатоаспектного характеру зовнішньоекономічної діяльності.

Мета дослідження полягає у діагностиці виробництва продукції тваринництва, обґрунтування напрямів експортно-імпоротної орієнтації галузі тваринництва з урахуванням наявного виробничого потенціалу.

Об'єктом дослідження є процес діагностики виробництва продукції тваринництва в умовах ЗЕД. **Методика дослідження** охоплює систему статистико-економічних методів в поєднанні із абстрактно-логічним системним та методом порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Ефективність виробництва продукції тваринництва залежить передусім від організаційних заходів та заходів економічного характеру зовнішньої та внутрішньої дії, які в процесі взаємодії та взаємозв'язку здійснюють активний вплив на економічний інтерес суб'єктів господарської діяльності. Впродовж останніх років все більш помітною стає деформація правових, виробничих, соціальних аспектів розвитку, спостерігається нехтування технологічними вимогами, прослідковується спрощений підхід до використання наукових досягнень. Як наслідок,

динаміка виробництва продукції тваринництва є негативною. Так, зокрема, відбувся різкий спад рівня виробництва яловичини (у 2011 р. у порівнянні із 2008 р. – на 16,8%, порівняно з 1990 р. – майже на 80%); обсягів виробництва молока (5,7% і 54,8% відповідно). Впродовж останнього десятиріччя відмічена чітка тенденція зменшення обсягів виробництва інших видів м'яса (свинини – на 55,3%, баранини і козлятини – на 57,2%, кролятини – на 53,6%, конини – 1,7%), суттєво скоротився рівень продукування вовни – на 87% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва

Показники	Роки					2011 р. до 1990 р., %	2011 р. до 2008 р., %
	1990	2008	2009	2010	2011		
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	4357,8	1905,9	1917,4	2059,0	2143,8	49,2	112,5
у тому числі:							
яловичина та телятина;	1985,4	479,7	453,5	427,7	399,1	20,1	83,2
свинина;	1576,3	589,9	526,5	631,2	704,4	44,7	119,4
м'ясо птиці;	708,4	794,0	894,2	953,5	995,2	140,5	125,3
баранина та козлятина;	45,8	17,1	17,8	21,0	19,6	42,8	114,6
кролятина;	30,2	13,1	13,6	13,5	14,0	46,4	106,9
конина.	11,7	12,1	11,8	12,1	11,5	98,3	95,0
Молоко, тис.т	24508,3	11761,3	11609,6	11248,5	11086,0	45,2	94,3
Яйця, млн. шт.	16286,7	14956,5	15907,5	17052,3	18689,8	114,8	125,0
Вовна, т	29804	3755	4111	4192	3877	13,0	103,2
у тому числі:							
овеча;	29700	3621	3956	4059	3731	12,6	103,0
козяча.	104	134	155	133	146	140,4	109,0
Мед, т	50858	74853	74051	70873	70311	138,2	93,9

Джерело: розраховано за даними [3].

Загальний обсяг виробництва основних видів м'яса у 2011 р. становив 2143,8 тис. т, що на 12,5% більше рівня 2008 р. Необхідно відмітити, що лідерами по виробництву м'яса в забійній вазі є Черкаська, Дніпропетровська, Київська, Донецька області та АР Крим. У них виробляється 48,1% загального виробництва, що становить 1030,4 тис. тонн [5, с. 175]. Однак така позитивна тенденція не сформувала достатній рівень самозабезпеченості м'ясом та м'ясними продуктами в загальній продовольчій формації, який на кінець 2011 р. становив 91,4%.

З огляду на зазначене, слід констатувати незбалансованість структури виробництва продукції тваринництва, низьку ефективність та відсутність стимулів до підвищення конкурентоспроможності. Такі недоліки, обумовлені внутрішніми чинниками, характеризують продукцію тваринництва як не експортоорієнтовану. Проте вказані тлумачення не стосується м'ясної продукції, динаміка експорту якої, впродовж останніх років, була позитивною (рис. 1).

Частка експорту м'яса та м'ясопродуктів становила 3,7% у загальній кількості виробленої продукції. Найбільшу питому вагу займали обсяги експорту м'яса птиці, які за перше півріччя 2012 р. становили більшу половини річної норми 2011 р., коли даний показник був на рівні 49797,0 тис. т, що у 6 разів більше, а ніж у 2008 р.. Впродовж останніх двох років збільшилися обсяги експорту свинини, які за 6 місяців 2012 р. становили 10687,5 тис. т, у 2011 р – 12515,2 тис. т, тоді як у 2008 р. даний показники сягав 7,7 тис. т. Експорт яловичини за аналізований період зменшився із 16,8 тис. т до 3,8 тис.

т, що обумовлено занепадом і збитковістю галузі скотарства.

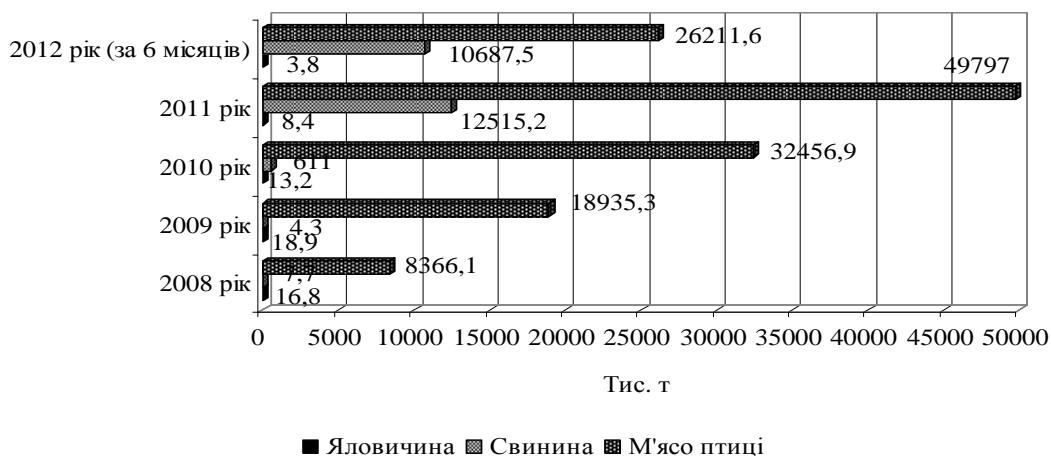

Рис. 1. Динаміка експорту основних видів продукції тваринництва, 2008-2012 рр.

За I півріччя 2012 р. експорт молочної продукції зменшився на 26,6% порівняно із відповідним періодом 2011 р. Не великими показниками характеризуються й інші види продукції тваринництва. Зважаючи на зазначене, в Україні відбулася суттєва лібералізація експортної політики щодо тваринницької продукції, однак не запроваджена політика стимулювання експорту [4].

Поряд з цим, постало важливе завдання захисту внутрішнього ринку від надмірного імпорту продукції тваринництва, загальні обсяги якого становили у 2010 р. – 18,4%, у 2011 р. – 11,4% від загальної кількості виробленої продукції. Лівову частку, при цьому, займає м'ясо птиці та свинини (рис. 2).

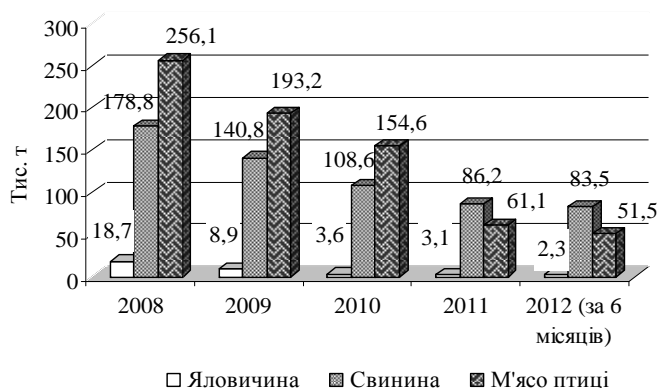

Рис. 2. Динаміка імпорту основних видів продукції тваринництва, 2008-2012 рр.

Враховуючи вище викладене, важливим завданням наразі є регулювання та диверсифікація товарної структури як експорту та і імпорту. З цією метою зовнішньоекономічна політика виробництва продукції тваринництва повинна бути орієнтована на розвиток експорту і на процес імпортозаміщення, який вирішує цілий комплекс соціально-економічних завдань: відродження аграрної сфери, зокрема галузі тваринництва; скорочення безробіття, зміцнення позицій на внутрішньому ринку в контексті підвищення конкурентоспроможності.

Висновки та пропозиції. Діагностика виробництва продукції тваринництва в умовах зовнішньоекономічної діяльності дала змогу виявити перспективні для України напрямки експортно-імпортної діяльності, в умовах запровадження комплексу дій щодо розвитку зовнішньоторговельних відносин, серед яких мають бути: розбудова інституційної інфраструктури сприяння експорту та активізація механізмів СОТ для захисту національних економічних інтересів; вдосконалення фінансових механізмів регулювання та державної підтримки експортерів; диверсифікація структури

національного виробництва продукції тваринництва з орієнтацією на високотехнологічні та інноваційні механізми.

Використані джерела інформації

1. Білоусов О. М. Структурні та організаційні зрушення активізації зовнішньоекономічних відносин в агровиробництві / О.М. Білоусов // Ефективна економіка. – 2013.- №1 [Електронний науковий ресурс]. – режим доступу: // www.economy.nauka.com.ua/index.php
2. Березіна Л.М. Економічна безпека та проблеми удосконалення відносин суб'єктів АПК /Л.М. Березіна // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму: Зб. наук. праць. – 2011. – № 1 (4). – С. 39–43.
3. Сільське господарство України за 2011 рік: стат. зб. / за ред. О. М. Остапчука; Державна служба статистики., К. – 2012. – 386 с.
4. Тимошенко М.М. Регулювання експортно-імпортової діяльності в аграрному секторі економіки України / М.М. Тимошенко // Сталій розвиток економіки: всеук. наук.-вироб. журнал. – 2012. – №3.
5. Шпичак О.М. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2012/13 маркетинговий рік / [О.М. Шпичак, Ю.П. Воскобойник, О.В. Боднар та ін.] за ред. О.М. Шпичака, Ю.П. Воскобойника. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2012. – Вип. 20. – С. 154-348.